

Ajla Krdžalić, Andrej Simić

ŽRTVE OSVETNIČKE PORNOGRAFIJE: PERCIPIRAMO LI RAZLIČITO MUŠKARCE I ŽENE ŽRTVE?

SAŽETAK

Osvetnička pornografija, kao oblik rodno zasnovanog nasilja, sve je veći problem kojeg donose digitalni mediji. Mnoge žrtve doživljavaju da njihovi bivši partneri dijele njihov seksualno eksplicitan sadržaj bez njihovog pristanka. Shodno tome, trpe brojne nepovoljne posljedice, uključujući psihički stres i socijalnu izolaciju. Cilj ovog rada bio je istražiti kako su žrtve osvetničke pornografije percipirane u odnosu na njihovu rodnu pripadnost. Također smo nastojali razumjeti da li seksistički stavovi mogu predvidjeti impresije o žrtvama. Mjerili smo hostile i benevolentni seksizam kod 169 ispitanika/ca ($M_{dob} = 27.45$, $SD_{dob} = 10.26$). Zatim smo ih nasumično raspodijelili u jedan od uslova – muškarac žrtva vs. žena žrtva, gdje su pročitali *online* članak o žrtvi osvetničke pornografije. Ispitanici/ce su, zatim, procjenjivali/e žrtvu na dimenzijama toplota i kompetentnost. Ispitanici/ce u uslovu žena žrtva su ocijenili/e žrtvu toplijom i kompetentnijom od ispitanika/ca u uslovu muškarac žrtva. Osim toga, hostile, ali ne i benevolentni seksizam, predviđao je percepciju toplote žrtve bez obzira na rod. Međutim, obje vrste seksističkih stavova nisu moderirale razlike u percepciji toplote i kompetentnosti bez obzira na uslov. Naši rezultati pokazuju da muškarci žrtve osvetničke pornografije mogu biti negativnije percipirani od žena žrtava i da bi prethodni (hostile) seksistički stavovi mogli pomoći u razumijevanju kako ljudi doživljavaju žrtve osvetničke pornografije.

KLJUČNE REČI

osvetnička
pornografija, rodno
zasnovano nasilje,
seksizam, socijalne
percepcije, toplota,
kompetentnost

Uvod

Nataša je i dalje bila u vezi sa svojim bivšim partnerom kada je on s prijateljima podijelio njihov seksualno eksplicitan video. To se desilo u ljeto, a tek u jesen Nataša je saznala da su taj snimak gledali stanovnici malog grada u kojem je prethodno živjela. Neki od prijatelja su joj okrenuli leđa,

Ajla Krdžalić, Univerzitet u Tuzli, Filozofski fakultet, Odsjek za pedagogiju i psihologiju, Bosna i Hercegovina: ajla.krdzalic@untz.ba

Andrej Simić, Univerzitet u Tuzli, Filozofski fakultet – Odsjek za pedagogiju i psihologiju, Bosna i Hercegovina: andrej.simic@untz.ba

komšije su od nje skretale pogled, zamalo je ostala bez posla, morala je da se odseli, a njen sin je promijenio školu. Žene su je omalovažavale, dok su muškarci uživali u tome i svakodnevno joj slali opscene ponude, uvredljiv sadržaj na društvenim mrežama (Cvetinčanin Knežević 2021). Ovakav scenario nije neuobičajen za mnoge osobe čiji se eksplicitan materijal pojavi na internetu bez njihovog znanja. Kod više od polovine žrtava, uz nage fotografije, često se objavi njihovo puno ime, poveznice za društvene mreže te *email* adrese i broj telefona (Citron & Franks 2014). Svakako, ovakvi fenomeni predstavljaju oblik savremenog nasilja koje je najčešće rodno zasnovano. U ovom radu želimo saznati da li rod žrtve ovakvog oblika nasilja iziskuje različite percepcije žrtve.

Rodno zasnovano nasilje je široko rasprostranjen fenomen rodne nejednakosti koji se zasniva na rodnim normama i nejednakim odnosima moći (Petrić 2019). Žrtve rodno zasnovanog nasilja su u 90% slučajeva žene, a isti procenat nasilnika su muškarci, stoga se ovaj oblik nasilja često izjednačava s muškim nasiljem nad ženama (Šenk 2023). Upotreba savremenih tehnologija otvorila je nove puteve u provođenju rodno zasnovanog nasilja (Dimovski 2023). Mekglin (McGlynn), Rakli (Rackley) i Hoton (Houghton) (2017) prepoznaju specifičnosti primjene savremenih tehnologija u rodno zasnovanom nasilju. Oni razlikuju dva kontinuumu unutar kojih se mogu smjestiti različiti oblici rodno zasnovanog nasilja. Prvi kontinuum odnosi se na seksualno zlostavljanje zasnovano na slikama. Literatura prepoznaje takve oblike nasilja kao *digitalno nasilje* koje uključuje slanje, primanje ili distribuciju sadržaja sa seksualnom konotacijom putem digitalnih uređaja, a *bez pristanka* žrtve da se njen sadržaj koristi u takve svrhe (Dinić 2022). Oblici seksualnog zlostavljanja zasnovanog na slikama sami se mogu smjestiti na drugi kontinuum koji obuhvata i druge oblike rodno zasnovanog nasilja.

Najekstremniji oblik digitalnog rodno zasnovanog nasilja uključuje dijeljenje seksualno eksplicitnih fotografija, poruka ili video-snimaka (Dimovski 2023) i popularno se naziva *revenge porn* (Kitchen 2015), tj. osvetnička pornografija. Osvetnička pornografija dijeli mnogo toga zajedničkog sa drugim oblicima rodno zasnovanog nasilja. Riječ je o distribuciji sadržaja žrtve bez pristanka, što ovaj oblik nasilja približava zloupotrebi intimnih sadržaja (Bates 2016; McGlynn & Rackley 2017). Dok zloupotreba intimnih sadržaja može imati seksualne i ekonomske ciljeve (npr. iznudiivanje), glavni cilj je sramoćenje i ponižavanje žrtve (Cvetinčanin Knežević 2020), odnosno uznemiravanje bivših partnera/partnerica (Kitchen 2015). Nadalje, objavljivanje i praćenje seksualno eksplicitnog sadržaja ne mora uvijek biti motivisano osvetom i može predstavljati vid digitalnog egzibicionizma, devijantnog korištenja intimnih sadržaja (Munar 2010). Konačno,

svaki seksualni sadržaj ne mora biti pornografski (Franks 2015), pa termin pornografija unutar pojma osvetnička pornografija pokušava naglasiti nedozvoljeno dijeljenje fotografija prvobitno dobijenih bez pristanka kao i onih dobijenih uz pristanak (Citron & Franks 2014). U skladu s tim, osvetničku pornografiju možemo smjestiti na kontinuum s drugim oblicima rodno zasnovanog nasilja (Kelly 1988). Fokus ovog tipa nasilja je seksualne prirode, a žrtve doživljavaju ovaj fenomen kao vid seksualnog nasilja (McGlynn et al. 2017).

Preciznije, ovaj oblik digitalnog rodno zasnovanog nasilja možemo razlikovati od oblika u kojim je eksplicitan sadržaj dobijen iznudom od strane nepoznatog počinitelja koji potom ucjenjuje žrtvu kako njen sadržaj ne bi bio objavljen, kao i onog u kojem počinitelj pravi fotografije bez pristanka, kako bi postigao seksualno zadovoljstvo. Dakle, u slučaju osvetničke pornografije, najčešće, bivši partner objavljuje na internetu, bez pristanka, uz pristanak kreirane, privatne seksualne fotografije ili video-zapise svojih bivših partnera kako bi se osvetili nakon raskida njihove veze (McGlynn et al. 2017). Najveći broj žrtava osvetničke pornografije su žene (Branch et al. 2017). Na primjer, Iton (Eaton), Dzejkobs (Jacobs) i Ruvalkaba (Ruvalcaba) (2017) izvještavaju da je šansa da će žrtva osvetničke pornografije biti žena 1, 7 puta veća u odnosu na to da će muškarci biti žrtve. Međutim, broj muških žrtava nije zanemariv (vidjeti Hearn & Hall 2018).

Budući da se fotografije često distribuiraju zajedno s ličnim podacima žrtve (npr. ime, adresa i linkovi do profila na društvenim mrežama), žrtve su podložne zlostavljanju, uhođenju, seksualnom uznemiravanju i potencijalnom silovanju (Citron & Franks 2014; Starr & Lavis 2018; Waldman 2017). Stoga se mnoge žrtve suočavaju sa tegobama anksioznosti i depresije, PTSP-a i suicidalnosti (Bates 2016), bez obzira na rod (Gasso, Mueller-Johnson & Montiel 2020). Kako bi minimizirale emocionalne posljedice, mnoge žrtve brišu svoje profile na društvenim mrežama, što ih distancira i od pozitivnih socijalnih relacija, dok neke žrtve isti obrazac doživljavaju i u životu van interneta, u svojim svakodnevnim rutinama (Cecil 2014). Nadalje, žrtve osvetničke pornografije vjerovatno će biti okrivljene za svoje postupke te čak smatrane i promiskuitetnima, a nerijetko doživljavaju gubitak percipiranog ili stvarnog dostojanstva i smanjeno poštovanje porodice i prijatelja (Feather 1999; Franklin 2014; Mckinlay & Lavis 2020).

Čini se da su osobe koje okrivljuju žrtvu sklonije identifikovati negativne aspekte njenog ponašanja. Žrtva se češće okrivljuje kada je fotografija počinitelju poslana u početku veze nego ako se radilo o čvrsto fomiranom romantičnom odnosu (Starr & Lavis 2018). Također, moguće je da su žrtve smatrane odgovornima jer su pristale na slanje svojih eksplicitnih fotografija i nisu poduzele korake minimiziranja rizika daljnjeg dijeljenja tih

fotografija. Na primjer, takav narativ bi mogao sugerisati da su žrtve trebale znati u kakav rizik se upuštaju (Gavin & Scott 2019). Ovakav vid seksualnog uznemiravanja mogao bi imati i gore efekte od onog licem-u-lice jer se fotografije mogu dijeliti i ponovo pojavljivati na više mjesta na internetu (Branch et al. 2017). Shodno tome, žrtve osvetničke pornografije su podložne okrivljavanju na sličan način kao što se okrivljuju žrtve silovanja, pri čemu su pojedinci koji pribjegavaju tradicionalnim rodnim normama skloni pripisivati više krivice žrtvama (Bates 2016; Cvetinčanin Knežević 2020), naročito ako je žrtva više naga na fotografiji (Mckinlay & Lavis 2020). Međutim, individualne razlike u povjerenju prema žrtvi mogle bi predstavljati protektivni faktor od tih negativnih percepcija, koji vodi ka većem opraštanju i manjem okrivljavanju svih žrtava (Starr & Lavis 2018). Dakle, stereotipi žrtava osvetničke pornografije su različiti i kreću se od relativno pozitivnih (suosjećajnih) do ekstremno negativnih (okrivljujućih).

Pokazalo se da žene pate od više iskustava viktimizacije od muškaraca (Festl, Reer & Quandt 2019; Gasso et al. 2020), ne osjećaju se sigurnim van okruženja svog doma (Citron & Franks 2014), suočavaju se sa gubitkom posla ili mogućnosti za studiranjem, a prijetnje mogu dostići i njima bliske osobe (Bates 2016). Stoga, iako je poznato da žrtve ne daju pristanak da fotografiju vidi šira publika, žene će biti posmatrane kao socijalno devijantne ako njihova intimna fotografija procuri (Mckinlay & Lavis 2020) i često etiketirane kao „kurve“ (Patella-Ray 2018). S druge strane, istraživanja pokazuju da su intimne slike muškog tijela često hvaljene i poštuju se kao afirmacija muškosti i seksualne sposobnosti muškaraca, što je u funkciji minimiziranja uočene štete za muškarce žrtve osvetničke pornografije (Gavin & Scott 2019; Patella-Ray 2018; Ringrose & Harvey 2015). Međutim, muškarci žrtve ipak nisu lišeni nepovoljnih psihopatskih posljedica poput depresije i anksioznosti koje se povezuju sa viktimizacijom širenja seksualnog sadržaja bez pristanka (Gasso et al. 2020). Prema tome, ostaje nejasno kako ljudi percipiraju muškarce žrtve osvetničke pornografije.

Kako bismo dublje razumjeli prirodu stereotipa prema žrtvama osvetničke pornografije, koristit ćemo Model sadržaja stereotipa (Fiske et al. 2002). Model pretpostavlja da se stereotipi i interpersonalne impresije o drugima javljaju na temelju dvije dimenzije – toplota i kompetentnost. Preciznije, ljudi formiraju impresije o strancima i pripadnicima stereotipnih grupa tako što će procijeniti njihovu namjeru da im naude ili pomognu (procjena toplote) i njihovu mogućnost da realizuju svoju namjeru (procjena kompetentnosti). Pozicioniranje pojedinaca na specifičnim mjestima na kontinuumu toplote i kompetentnosti dovodi do razlika u njihovoj percepciji. Primjerice, takmičarima nedostaje toplota, dok su netakmičari topli;

ljudi visokog statusa su kompetentni, dok su ljudi niskog statusa nekompetentni (Cuddy et al. 2008/2009; Russell & Fiske 2009). Ukoliko druge percipiramo visoko na dimenziji toplote, a nisko na dimenziji kompetentnosti, takve pojedince ćemo sažaljevati. Ukoliko ih percipiramo visoko na dimenziji kompetentnosti, a nisko na dimenziji toplote, takvim pojedincima ćemo zavidjeti. Nadalje, one koje procjenjujemo nisko na obje dimenzije ćemo prezirati, dok ćemo se diviti onima koje procjenjujemo visoko na obje dimenzije (Aktan 2013; Fiske 2015). Povezujući Model sadržaja stereotipa sa prethodnim saznanjima o negativnim percepcijama žena žrtvi (Bates 2016; Cvetinčanin Knežević 2020; Mckinlay & Lavis 2020; Patella-Ray 2018) i protektivnim pogledima na muškarce žrtve (Gavin & Scott 2019; Patella-Ray 2018; Ringrose & Harvey 2015), moguće je da bi se žene žrtve osvetničke pornografije mogle sažaljevati ili prezirati, dok bi se muškarcima žrtvama uz preziranje moglo i diviti.

Jedno od mogućih personoloških objašnjenja nejasnog obrasca formiranja impresija o žrtvama osvetničke pornografije ovisno o rodu mogu biti razlike u prethodno usvojenim seksističkim stavovima. U suštini, seksizam predstavlja vjerovanje u urođenu superiornost jedne rodne skupine u odnosu na drugu (Macionis 2009; prema Simuenović Patić 2021), a manifestuje se kao nejednak tretman žena i muškaraca baziran na tradicionalnim rodnim stavovima (Simuenović Patić 2021). Međutim, ljudi mogu izražavati seksizam na različite načine. Na primjer, naslanjajući se na Model sadržaja stereotipa, Glik (Glick) i Fiske (1996) pretpostavljaju da se seksistički stavovi mogu izraziti unutar dva različita seta ponašanja. Njihova teorija seksizam posmatra kao multidimenzionalni konstrukt koji obuhvata benevolentni i hostilni seksizam. Oba služe održavanju i opravdavanju patrijarhalne društvene strukture.

Hostilni seksizam nastoji opravdati mušku moć, tradicionalne rodne uloge i mušku eksploataciju žena kao seksualnih objekata. Takav oblik seksizma odražava gledište na žene kao na konkurenciju koja želi da stekne dominaciju i kontrolu nad muškarcima, bilo kroz svoju seksualnost, feminističku ideologiju ili ambiciozne izbore karijere. S druge strane, benevolentni seksizam se oslanja na ljubaznija i nježnija opravdanja muške dominacije i propisanih rodni uloga, prepoznaje ovisnost muškaraca o ženama i prihvaća romantizirani pogled na seksualne veze sa ženama. Na žene se gleda kao na tople, čiste i pune podrške, koje stoga zaslužuju mušku zaštitu i divljenje (Glick & Fiske 1997; Bareket & Fiske 2023).

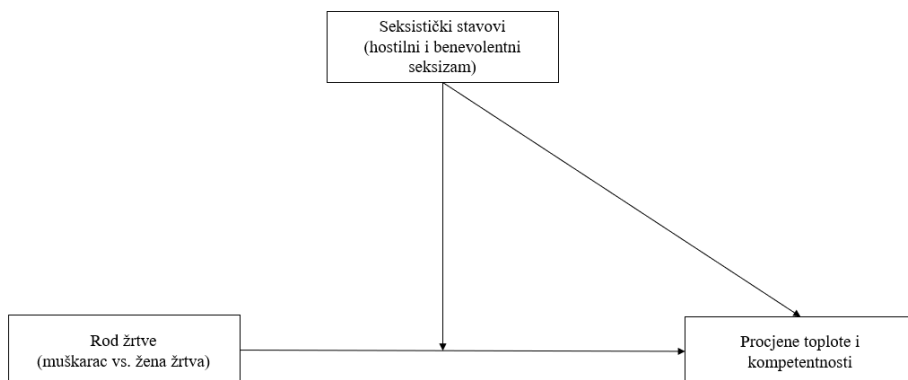
Iako rodne predrasude postoje i prema muškarcima, seksizam se gotovo isključivo odnosi na predrasude prema ženama. Muškarci imaju skoro jednako razvijene predrasude prema ženama, bez obzira na tip predrasuda, dok su benevolentne predrasude žena prema muškarcima mnogo slabije

izražene od hostilnih (Mihic 2010). Iako u području osvetničke pornografije nemamo jasnih nalaza o ulozi seksizma u objašnjavanju formiranja impresija prema žrtvama, neka istraživanja govore o tome kako su viši nivoi seksizma u korelaciji sa većom vjerovatnoćom da se poćini osvetnička pornografija (Pina, Holland & James 2017). Naime, određena istraživanja u sličnim područjima ukazuju da seksizam predstavlja bitan faktor u predviđanju sadržaja percepcije prema žrtvi. Na primjer, muškarci sa jakim hostilnim seksistićkim stavovima izrazito krive žene žrtve seksualnog nasilja (Koepke, Eyssel & Bohner 2014), a isti je obrazac uoćen i kod muškaraca sa izraženim benevolentnim seksistićkim stavovima (Abrams et al. 2003). Međutim, nerijetko se dešava da i žene same internalizuju seksistićke stavove koji doprinose međusobnoj osudi i devalviranju žena žrtava seksualnog nasilja (Simuenović Patić 2021).

Koristeći Model sadržaja stereotipa kao polaznu taćku, cilj ovog rada je istražiti na koji naćin se žrtve osvetnićke pornografije percipiraju s obzirom na njihov rod. Glavna posljedica osvetnićke pornografije je to da se žene žrtve okrivljuju (Bates 2016; Feather 1999; Festl, Reer & Quandt 2019; Franklin 2014; Gasso et al. 2020; Mckinlay & Lavis 2020), dok je moguće da se mušarcima žrtvama divi (Gavin & Scott 2019; Patella-Ray 2018; Ringrose & Harvey 2015). Prema tome, žene žrtve bi trebale biti percipirane kao manje tople (H1) i kao manje kompetentne (H2) u odnosu na muškarce. Međutim, prethodna istraživanja pokazuju da se na žene ne gleda uvijek sa sažaljenjem (Feather 1999; Festl, Reer & Quandt 2019; Franklin 2014; Gasso et al. 2020; Mckinlay & Lavis 2020), dok su moguće i negativne percepcije prema mušarcima (Gasso et al. 2020). Zbog toga, pretpostavljamo da bi seksistićki stavovi trebali moderirati percepciju žrtava ovisno o njihovom rodu (H3). Preciznije, osobe sa benevolentnim (H3a) i hostilnim seksizmom (H3b) bi trebale percipirati žene žrtve kao manje tople i kompetentne u odnosu na muškarce, dok bi se ti efekti (H3c-H3d) trebali izgubiti kod osoba sa niskim nivoima benevolentnog i hostilnog seksizma. Grafićki prikaz ispitivanih odnosa nalazi se unutar Figure 1.

Ovaj rad će nastojati da nadopuni literaturu o rodno zasnovanom nasilju i percepciji žrtava na tri naćina. Prvo, fokusirat ćemo se na žrtve osvetnićke pornografije, područja koje se zbog upotrebe digitalnih tehnologija razlikuje od ostalih tipova rodno zasnovanog nasilja (Dimovski 2023; Dinić 2022; Kitchen 2015). Drugo, prethodna istraživanja o percepciji žrtvi rodno zasnovanog nasilja fokusirala su se gotovo isključivo na žene žrtve (Bates 2016; Mckinlay & Lavis 2020; kao izuzetke vidjeti Gasso et al. 2020; Hearn & Hall 2018). U ovom radu mi ćemo direktno porediti percepcije žrtava osvetnićke pornografije u odnosu na njihov rod. Treće, nastojat

Figura 1. Grafički prikaz ispitivanih odnosa između roda žrtve (muškarac vs. žena žrtva), seksističkih stavova (hostilni i benevolentni seksizam) i procjena toplote i kompetentnosti žrtve.

ćemo se fokusirati na moderacijsku ulogu seksizma. To će nam pomoći da razumijemo da li sve osobe na sličan način percipiraju žrtve s obzirom na njihov rod, ili je percepcija žrtvi derivirana iz kompleksne međugre roda žrtve i prethodno usvojenih seksističkih stavova posmatrača.

Metod

Ispitanici

Svi punoljetni ispitanici koji govore bosanski/hrvatski/srpski jezik mogli su učestvovati u istraživanju. Ispitanici su učestvovali u istraživanju putem *online* upitnika kojem su mogli pristupiti putem linka na društvenim mrežama i internetskim forumima. U istraživanju je učestvovalo 169 ispitanika, od čega je 79, 9% osoba ženskog roda, a 16, 6% osoba muškog roda. Ostatak ispitanika nije iskazao svoje rodno opredjeljenje (ostalih 1, 2%; „ne želim reći“ 2, 4%). Starost ispitanika nalazi se u rasponu od 18 do 62 godine ($M = 27, 45$, $SD = 10, 26$). U uslov žene žrtve slučajno je raspoređeno 83 ispitanika (81, 9% ženskog roda, 16, 9% muškog, 1, 2% ispitanika nije iskazalo svoje rodno opredjeljenje). S druge strane, u uslov muškarca žrtve slučajno je raspoređeno 86 ispitanika (77, 9% ženskog roda, 16, 3% muškog, 5, 8% nije iskazalo svoje rodno opredjeljenje). Rod i uslov kojem je dodijeljen ispitanik nisu bili povezani, $\chi^2(2) = 2.62$, $p = .270$, $V = .13$. Dakle, rodna struktura ispitanika nije bila različita između uslova.

Proveli smo analizu senzitiviteta korištenjem programa GPower (verzija 3.1.; Faul et al. 2007) kako bismo saznali najmanje veličine efekta koje

naše planirane analize mogu identifikovati imajući u vidu veličinu uzorka. Dakle, s našim uzorkom, t-test za nezavisne uzorke mogao je identifikovati umjereni efekat ($d = 0.43$) kada se snaga postavi na .80 i $\alpha = .05$. Nadalje, imajući u vidu istu veličinu uzorka, te iste vrijednosti snage i α , u regresijskom modelu koji je uključivao dva prediktora (jedan dihotomni i jedan kontinuirani) i njihovu interakciju, mogli smo detektovati efekat umjerene veličine ($f^2 = .05$).

Postupak

Lokalni etički komitet Filozofskog fakulteta u Tuzli dao je odobrenje za provođenje ovog istraživanja. Tokom provođenja istraživanja poštovane su smjernice Helsinške deklaracije. Nakon davanja saglasnosti, ispitanici su popunili Inventar ambivalentnog seksizma (Glick & Fiske 1996/1997). Potom su slučajno raspoređeni u dva uslova: uslov žene žrtve i uslov muškarca žrtve. U svakom od uslova, ispitanici su čitali isječak sa *web* portala koji govori o slučaju osvetničke pornografije. Članak je kreiran po uzoru na stvarne članke sa regionalnih *web* portala tako da je nastojao prikazati slučaj sa elementima koji su zajednički većini pomenutih stvarnih članaka. Dakle, članak je sadržio podatke o tome kako je žrtva saznala da je njen eksplicitni sadržaj podijelio bivši partner/ica, gdje je sadržaj podijeljen, koji dodatni sadržaj je podijeljen, osobe iz okoline do kojih je sadržaj dospio i njihove reakcije, kao i posljedice koje je žrtva pretrpjela. U uslovu žene žrtve, ispitanici su saznali da je žrtva bila žena kroz njeno ime, kao i u uslovu muškarca žrtve kroz njegovo ime. Članak je po svom sadržaju i broju riječi bio ujednačen u kontekstu oba uslova. Zatim su ispitanici procjenjivali žrtvu na listi od deset pridjeva (Fiske et al. 2002; Rom & Conway 2018; Rom et al. 2017). Na kraju, ispitanici su popunjavali dio upitnika koji se odnosi na njihove demografske informacije (rod, starost, mjesto stanovanja, obrazovni nivo i status zaposlenja). Ispitivanje je trajalo oko pet minuta.

Instrumenti

Inventar ambivalentnog seksizma. Inventar ambivalentnog seksizma (Glick & Fiske 1996) je mjera samoprocjene koja se sastoji od 22 ajtema. Inventar sadrži dvije subskale koje mjere hostilni seksizam (11 stavki; npr. „Žene se prelako uvrijede“) i benevolentni seksizam (11 stavki; npr. „Muškarci trebaju njegovati i štititi žene“). U okviru izvorne verzije instrumenta (Glick & Fiske 1996), pouzdanost (Cronbahova alfa) subskale hostilnog seksizma kretala se od $\alpha = .87$ do $\alpha = .92$, a subskale benevolentnog seksizma od $\alpha = .73$ do $\alpha = .85$. Svaka od subskala sadrži ajteme za mjerenje stavova relevantnih za moć, rodnu diferencijaciju i heteroseksualnost. Zadatak ispitanika je da

procijene u kojem stepenu se slažu ili ne slažu sa datom tvrdnjom korištenjem skale 1–7 (1 – u potpunosti se ne slažem, 7 – u potpunosti se slažem). Za obje subskale formirali smo prosječne rezultate ispitanika.

Procjene kompetentnosti i toplote. Koristili smo listu osobina korištenih u prethodnim istraživanjima formiranja impresija i stereotipa (Fiske et al. 2002; Rom & Conway 2018; Rom et al. 2017) koje opisuju kompetentnost (pet stavki; npr. nezavisan/na) i toplotu (pet stavki; npr. dobre naravi). Pouzdanost originalne skale kompetentnosti ($\alpha = .85$ do $\alpha = .90$) i toplote ($\alpha = .82$ do $\alpha = .90$) bila je visoka u istraživanjima Fiskea i saradnika (2002). Zadatak ispitanika je da procijene žrtvu o kojoj su pročitali korištenjem skale 1–7 (1 – osobina u potpunosti ne opisuje žrtvu, 7 – osobina u potpunosti opisuje žrtvu). Na osnovu odgovora ispitanika formirali smo dva indeksa koja odražavaju prosječne procjene žrtve na dimenzijama kompetentnosti i toplote.

Rezultati

Analiza podataka provedena je u softveru Jamovi (verzija 2.3.24.; The Jamovi Project 2024) korištenjem bazičnih T-tests i Factor modula, te modula GAMLj (Gallucci 2020). Tabela 1 prikazuje deskriptivne statistike, indekse unutrašnje konzistencije i korelacije između glavnih varijabli istraživanja. Sve mjere su pokazale umjerenu do veoma dobru unutrašnju konzistenciju. Kako je teoretski očekivano, uočene su pozitivne korelacije između skoro-va ispitanika na subskalama hostilnog i benevolentnog seksizma. Nadalje, percepcije kompetentnosti i toplote žrtve također su pozitivno korelirale. Hostilni seksizam je negativno korelirao sa percepcijama kompetentnosti i toplote žrtve, dok smo uočili negativnu korelaciju benevolentnog seksizma i percepcije kompetentnosti. Povezanost benevolentnog seksizma i percepcije toplote nije bila statistički značajna.

Tabela 1. Deskriptivni statistici, indeksi unutrašnje konzistencije i korelacije glavnih varijabli istraživanja.

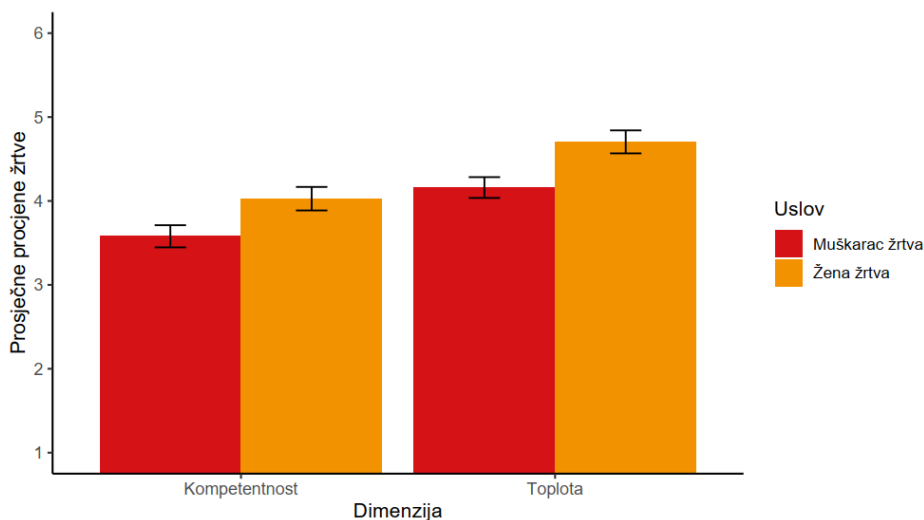
Varijabla	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>A</i>	1	2	3	4
Hostilni seksizam (1)	3.37	1.20	.86				
Benevolentni seksizam (2)	4.40	1.04	.71	.37***			
Kompetentnost žrtve (3)	3.80	1.27	.87	-.16*	-.16*		
Toplota žrtve (4)	4.20	1.23	.83	-.17*	-.05	.68***	

Napomena. *M* = aritmetička sredina. *SD* = standardna devijacija. α = vrijednost koeficijenta unutrašnje konzistencije. * predstavlja $p < .05$. ** predstavlja $p < .01$. *** predstavlja $p < .001$.

Razlike u percepciji muškarca i žene žrtve

Na Figuri 2 prikazane su aritmetičke sredine uslova muškarac i žena žrtva uključujući i njihove standardne pogreške. Utvrdili smo da su ispitanici u uslovu muškarac žrtva ($M = 3.58$, $SD = 1.22$) percipirali žrtvu kao manje kompetentnu od ispitanika u uslovu žena žrtva ($M = 4.03$, $SD = 1.28$), $t(167) = -2.33$, $p = .021$, $d = -0.36$. Sličan obrazac utvrđen je i za dimenziju toplote: ispitanici u uslovu muškarac žrtva ($M = 4.16$, $SD = 1.15$) u prosjeku su procijenili žrtvu kao manje toplu u odnosu na ispitanike u uslovu žena žrtva ($M = 4.70$, $SD = 1.25$), $t(167) = -2.94$, $p = .004$, $d = -0.45$.

Figura 2. Prosječne procjene kompetentnosti i toplote žrtve za uslove muškarac žrtva i žena žrtva.

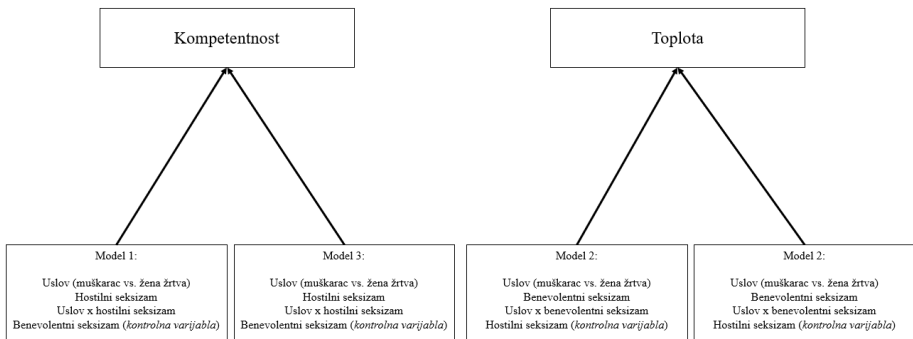
Napomena. Stupci (crne linije) se odnose na standardne pogreške aritmetičke sredine.

Moderatorska uloga benevolentnog i hostilnog seksizma

Kako bismo ispitali moderacijske efekte benevolentnog i hostilnog seksizma, testirali smo četiri moderacijska regresijska modela koja su uključivala uslov (žena žrtva vs. muškarac žrtva) kao prediktorsku varijablu, benevolentni i hostilni seksizam kao moderatore i procjene toplote i kompetentnosti kao kriterijske varijable. Testirani modeli prikazani su unutar Figure 3. Preciznije, Model 1 je sadržio uslov, benevolentni seksizam i njihovu interakciju kao prediktore procjena toplote. Prediktori Modela 2 su bili isti,

dok su kriterij predstavljale procjene kompetentnosti. U Modelu 3 uvrstili smo uslov i hostilni seksizam i njihovu interakciju kao prediktore procjena toplote. Konačno, Model 4 je sadržio iste prediktore kao Model 3, a uvrstili smo procjene kompetentnosti kao kriterij. U svakom modelu kontrolirali smo onu dimenziju seksizma čiji moderatorski efekat u tom modelu nismo testirali: u Modelu 1 i 2 hostilni seksizam je uvršten kao kontrolna varijabla, dok je u Modelu 3 i 4 benevolentni seksizam predstavljao kontrolnu varijablu. Prije provođenja analize, centrirali smo kontinuirane prediktore (Baron & Kenny 1986).

Figura 3. Grafički prikaz testiranih regresionih modela.

Kako je vidljivo iz Tabele 2, sva četiri modela bila su statistički značajna. U skladu s našim prethodnim analizama, razlika između uslova je bila značajan prediktor u sva četiri modela. Preciznije, ispitanici su uslovu žena žrtva procjenjivali žrtvu kao kompetentniju i topliju u odnosu na ispitanike u uslovu muškarac žrtva. Hostilni seksizam je značajno predviđao negativne procjene toplote (Modeli 1 i 3), ali ne i procjene kompetentnosti (Modeli 2 i 4). Sa druge strane, benevolentni seksizam nije značajno predviđao kriterij niti u jednom od četiri testirana modela. Konačno, interakcijski efekat uslova i benevolentnog/hostilnog seksizma nije značajno predviđao kriterijske varijable u sva četiri modela. Drugim riječima, nismo utvrdili značajan moderacijski efekat benevolentnog i hostilnog seksizma u testiranim modelima.

Tabela 2. Indikatori fita modela i procijenjeni regresijski koeficijenti za uslov, benevolentni seksizam, hostilni seksizam, interakciju (uslov x hostilni/benevolentni seksizam) kao prediktore procjene toplote (Modeli 1 i 3) i kompetentnosti (Modeli 2 i 4).

	Toplota (Model 1)		Kompetentnost (Model 2)		Toplota (Model 3)		Kompetentnost (Model 4)	
R^2	.09		.07		.08		.07	
R_{adj2}	.07		.05		.06		.04	
$F(4, 164)$	4.21**		3.08*		3.58**		2.97*	
Prediktor	<i>b</i>	<i>t</i>	<i>b</i>	<i>t</i>	<i>b</i>	<i>t</i>	<i>b</i>	<i>t</i>
Odsječak	4.43	48.67***	3.80	40.02***	4.43	48.32***	3.80	39.96***
Uslov (žena žrtva vs. muškarac žrtva)	0.54	2.95**	0.44	2.30*	0.54	2.93**	0.44	2.30*
Hostilni seksizam	-0.17	-2.03*	-0.12	-1.38	-0.18	-2.20*	-0.12	-1.45
Benevolentni seksizam	0.02	0.20	-0.14	-1.40	0.02	.24	-0.14	-1.38
Uslov x hostilni/benevolentni seksizam	0.25	1.63	0.10	0.64	0.10	0.58	0.02	0.12

Napomena. *b* = procijenjeni nestandardizirani regresijski koeficijent. *t* = vrijednost paramterijskog statističkog testa koji je procijenjivao značajnost regresijskog koeficijenta. * predstavlja $p < .05$. ** predstavlja $p < .01$. *** predstavlja $p < .001$. U Modelima 1 i 2 testirala se interakcija uslova i hostilnog seksizma. U Modelima 3 i 4 testirala se interakcija uslova i benevolentnog seksizma.

Diskusija

Koristeći Model sadržaja stereotipa (Fiske et al. 2002; Fiske 2015) kao referentnu tačku, u ovom radu smo pokušali saznati da li rod žrtve osvetničke pornografije vodi ka različitim percepcijama žrtve. U suprotnosti sa H1 i H2, utvrdili smo da su žene žrtve percipirane kao toplije i kompetentnije u odnosu na muškarce žrtve. Pored toga, mjerili smo benevolentne i hostilne seksističke stavove (Glick & Fiske 1996/1997) ispitanika kako bismo utvrdili moderatorski efekat seksizma u percepciji žrtava. Rezultati regresijskih analiza ukazali su da benevolentni seksizam nije bio značajan prediktor percepcije toplote i kompetentnosti žrtve. S druge strane, hostilni seksizam predviđao je procjene toplote. Preciznije, viši skorovi na skali hostilnog seksizma predviđali su negativnije procjene toplote žrtve. Međutim, hostilni seksizam nije bio značajan prediktor procjene žrtve na dimenziji kompetentnosti. Konačno, benevolentni i hostilni seksistički stavovi nisu značajno moderirali efekat uslova na percepcije toplote i kompetentnosti, što nije u skladu s našim inicijalnim očekivanjima (H3a-d).

Naši rezultati nisu u potpunosti konzistentni s nalazima prethodnih istraživanja (Bates 2016; Cvetinčanin Knežević 2020; Festl, Reer & Quandt 2019; Gasso et al. 2020; Mckinlay & Lavis 2020; Patella-Ray 2018) u kojima je utvrđeno da se žene žrtve okrivljuju i procjenjuju kroz niz negativnih aspekata, dok se muškarcima više divi. U našem slučaju, žene žrtve procijenjene su pozitivnije u odnosu na muškarce žrtve. Ako uzmemo u obzir Model sadržaja stereotipa (Fiske et al. 2002; Fiske 2015), dobijeni podaci koji se odnose na žene žrtve mogli bi ukazivati na veće prepoznavanje i podršku te veću salijentnost problema žena žrtava u javnosti (Cvetinčanin Knežević 2021; Dimovski 2023). Nadalje, muškarci žrtve procijenjeni su negativnije u odnosu na žene žrtve, što je u skladu s nalazima istraživanja koja ukazuju da muškarci žrtve seksualnog nasilja pate od viktimizacije, okrivljavanja (Davies & Rogers 2006; Gasso et al. 2020; Perrott & Webber 1996) i omalovažavanja (Gavin & Scott 2016). Ovakav nalaz mogao bi biti dodatak mitovima o silovanju muškaraca, koji pretpostavljaju da bi muškarci trebali uživati bilo kakvu seksualnu pažnju od strane žene (Sleath & Bull 2010). Dakle, takav prikaz umanjuje iskustvo muškaraca žrtvi i vodi ka negativnim percepcijama njihove maskuliniteta. Prema tome, moguće je da su muškarci žrtve bili negativnije procijenjeni od žena žrtava zbog toga što uloga žrtve nije konzistentna sa stereotipnom slikom snažnog muškarca.

Negativne procjene žrtve na dimenziji toplote mogle su se predvidjeti putem saznanja o nivou hostilnog seksizma ispitanika. U formulacijama impresija o drugima, prikazano je da procjene toplote imaju veću težinu u afektivnim i bihevioralnim reakcijama, kao i u predviđanju smjera procjene (Fiske, Cuddy & Glick 2007). S obzirom na to, Kapeza (Capezza) i Ariaga (Arriaga) (2008) pokazali su da je pri procjeni žene žrtve nasilja, koja se smatrala netradicionalnom, nedostatak toplote objašnjavao negativne procjene i veće pripisivanje krivice žrtvi. Uzevši u obzir da je hostilni seksizam najčešće usmjeren na osobe koje se suprotstavljaju tradicionalnim rodним ulogama (Glick & Fiske 1997; Masser & Abrams 1999; Mihić 2010), pojedinci bi mogli vjerovati da su žrtve hladne i stoga vrijedne zlostavljanja. Pored toga, percipirano seksualno ponašanje muškaraca i žena pratećno je dvostrukim seksualnim standardima, što vodi ka tome da žene često bivaju etiketirane na načine koji nisu primjenjivi na muškarce (Farvid, Braun & Rowney 2016). Dakle, izražavanje seksualnosti poprma različita vrednovanja u socijalnom kontekstu, što bi moglo obuhvatati i eksplicitan intimni sadržaj žrtava koji je dostupan javnosti. Ovi podaci mogli bi doprinijeti razumijevanju zbog čega, u našem slučaju, hostilni seksizam nije bio značajan prediktor procjena žrtve na dimenziji kompetentnosti. Međutim, ne možemo zanemariti nalaz drugog istraživanja koji sugerira da status predviđa procjene kompetentnosti (Russell & Fiske 2008). Stoga bi

se moguće objašnjenje moglo nalaziti u razlikama između tendencije pripisivanja krivice žrtvi i formiranja impresije o žrtvi na dimenzijama toploti i kompetentnosti. Neke studije (Abrams et al. 2003; Simuenović Patić 2021) pokazale su da su hostilni seksistički stavovi korisni pri procjeni okrivljavanja žrtava seksualnih napada, dok se u ovom radu okrivljavanje žrtava suštinski nije razmatralo. Također, hostilni seksizam pokazao se boljim prediktorom procjena žrtvi u situacijama kada je počinitelj stranac (Yamawaki 2007), što nije slučaj u kontekstu osvetničke pornografije u kojoj su počinitelj i žrtva bili u nekom partnerskom odnosu (McGlynn et al. 2017). Prema tome, moguće je da stepen poznanstva između počinitelja i žrtve moderira odnos hostilnog seksizma i okrivljavanja (kao indikatora procjene kompetentnosti žrtve).

Nadalje, benevolentni seksizam nije se pokazao značajnim u predviđanju procjene žrtve na obje dimenzije, što je u skladu s prethodnim nalazima u kojima benevolentni seksizam nije povezan s negativnijim percepcijama žrtvi (Casad & Lee 2014). Preciznije, priroda benevolentnog seksizma naglašava prividno pozitivnu evaluaciju žena u kojoj se naglašava njihova potreba da budu zaštićene i zbrinute (Glick & Fiske 1996), što je u skladu s tradicionalno shvaćenom ženskom rodnom ulogom. U skladu s tim, benevolentni seksizam bi mogao postati prediktor percepcije žrtve kada se žrtva nalazi u tradicionalnim rodnim odnosima poput braka (Duran et al. 2010; Masser, Lee & McKimmie 2010; Sakallı-Uğurlu, Yalçın & Glick 2007). U našem istraživanju nije eksplicitno navedeno da li su žrtva i počinitelj bili u bračnom odnosu, što bi moglo ukazivati da je benevolentni seksizam prediktor percepcije žrtve samo u situacijama kada je poznato da se žrtva i počinitelj nalaze u tradicionalnim rodnim odnosima. Također, moguće je ovaj nalaz objasniti i karakteristikama našeg uzorka. Čini se da su muškarci s benevolentnim seksizmom skloniji negativno procjenjivati žrtve rodno zasnovanog nasilja (Sakallı-Uğurlu et al. 2007; Yamawaki, Darby & Queiroz 2007). U našem kontekstu, veći dio uzorka činile su studentice za koje se pretpostavlja da bi mogle imati liberalnije stavove prema rodnim ulogama.

Generalno, pokazalo se da razlike u percepcijama žrtve ovisno o njenom rodu nisu moderirane prethodno usvojenim seksističkim stavovima. Moguće objašnjenje moglo bi se pronaći u metodološkim ograničenjima mjere seksističkih stavova. Naime, Glik i Fiske (1999) konstruisali su Inventar ambivalentnosti prema muškarcima. Oni tvrde kako žene reaguju na istovremene činjenice muške strukturalne moći i ženske dijadične moći imajući i hostilna i benevolentna (tj. ambivalentna) uvjerenja o muškarcima koja obuhvataju ove iste dimenzije. Stoga bi se pri procjeni muškarca žrtve mogli razmatrati seksistički stavovi prema muškarcima. Svakako,

Abrams i saradnici (2003) sugerišu kako su seksistički stavovi uticajniji pri procjenama odnosa između muškaraca i žena, nego kada je u pitanju njihovo ponašanje kao takvo.

Ovaj rad sadrži određene teoretske i praktične implikacije. Sa teoretske strane, proširili smo literaturu o percepcijama žrtava rodno zasnovanog nasilja na noviji oblik digitalnog nasilja, osvetničku pornografiju. Preciznije, prikazali smo da bi se žrtve osvetničke pornografije mogle nešto drugačije percipirati od žrtava ostalih oblika rodno zasnovanog nasilja. Nadalje, naši nalazi ukazuju i na bitan doprinos (hostilnih) seksističkih stavova u percepciji žrtava osvetničke pornografije. Preciznije, iako postoje promjene u odnosu na seksualne standarde, još uvijek postoje različite društvene zabrane po pitanju seksualnog izražavanja u odnosu na rod (Patella-Rey 2018), čijem izražavanju potencijalno doprinosi hostilni seksizam kao direktniji i otvoreniji oblik seksizma (Austin & Jackson 2019).

Praktično, rezultati ovog rada ukazuju na važnost aktualiziranja problema osvetničke pornografije, naročito u kontekstu muškaraca žrtvi. Uzimajući u obzir regionalne podatke (Cvetinčanin Knežević 2021; Šenk 2023) možemo uvidjeti da je problem sveobuhvatan i fokusiran na žene žrtve koje češće prijavljuju svoj slučaj. Postoji mnoštvo kampanja koje skreću pozornost na postojanje rodno zasnovanog nasilja. Budući da su takve kampanje postale globalne i viralne (Šenk 2023), pojedinci bi mogli biti osjetljiviji na žrtve i stoga prema ženama žrtvama iskazivati više empatije, što bi možda moglo dovesti do smanjivanja osjetljivosti na muškarce žrtve. Prema tome, kampanje o osvetničkoj pornografiji bi mogle uključiti i sadržaje koji će povećati salijentnost problema muškaraca žrtvi. Dakle, podaci koji ukazuju na veću prevalenciju muškaraca kao nasilnika (Šenk 2023), ne umanjuju mogućnost postojanja muškaraca žrtava, iako najveći broj uočenih slučajeva u kontekstu osvetničke pornografije nalazimo u stranim istraživanjima (Gasso et al. 2020; Hearn & Hall 2018).

Međutim, ovo istraživanje nije bez nedostataka. Prvo, većinu uzorka činile su ispitanice, odnosno osobe ženskog roda, kao i studenti/studentice. U nekim istraživanjima pokazalo se da su žene i studenti/studentice skloniji blaže procjenjivati žrtve seksualnog napada (De Judicibus & McCabe 2001), što je potencijalno moglo dovesti do neočekivanih rezultata rada. Drugo, naš rad ukazuje da bi se percepcije toplote i kompetentnosti žrtve mogle mijenjati u skladu s nekim karakteristikama žrtve (rod) i karakteristikama procjenjivača (usvojeni seksistički stavovi). Međutim, savremene razrade Modela sadržaja stereotipa zalažu se za dalje razlaganje dimenzije toplote na dimenziju socijabilnosti i moralnosti (Leach, Ellemers & Barreto 2007). S tim u vezi, dimenzija moralnosti mogla bi determinisati kako će ljudi (pozitivno ili negativno) percipirati druge pojedince i grupe (Brambilla

et al. 2011). Naša mjera toplote odnosila se više na socijabilnosti žrtve (npr. tolerantan/na) nego na njenu moralnost. Prema tome, u ovom radu nismo odgovorili da li rod žrtve i seksistički stavovi mogu imati efekat na percepcije moralnosti. To je naročito važno jer neka istraživanja pokazuju da se žrtve rodno zasnovanog nasilja percipiraju kao manje moralne (Mckinley & Lavis 2020), a da su takvim procjenama naročito sklone osobe sa seksističkim stavovima (Abrams et al. 2003; Koepke et al. 2014; Simuenović Patić 2021). Treće, u našem istraživanju je za ispitivanje seksističkih stavova korištena isključivo mjera kojom se ispituju seksistički stavovi prema ženama. Međutim, kasnije revizije vode ka konstrukciji mjere kojom je moguće ispitivati i seksističke stavove prema muškarcima (Glick & Fiske 1999). Četvrto, naše istraživanje provedeno je u Bosni i Hercegovini, zemlji koju karakterišu viši nivoi tradicionalizma i konzervativizma (Klarin et al. 2012), te blaga orijentacija ka kolektivističkim kulturalnim vrijednostima (Beugelsdijk & Welzel 2018). Generalizaciji rezultata na nešto permisivnije i individualističke kulturalne kontekste trebalo bi pristupiti sa oprezom.

Preporuke za buduća istraživanja proizlaze iz nedostataka sadašnjeg. Prvo, buduća istraživanja mogla bi razmotriti veći diverzitet, tj. regrutovanje različitih skupina pojedinaca drugačijih karakteristika u ispitivanje njihovih impresija o žrtvama osvetničke pornografije. Na primjer, moglo bi se voditi računa o većem balansiranju rodne strukture ispitanika i repliciranju rezultata u različitim kulturalnim kontekstima. Drugo, buduća istraživanja mogla bi uključiti i mjeru percepcije moralnosti žrtve, kao i mjeru seksističkih stavova prema muškarcima. Treće, buduća istraživanja mogla bi razmotriti drugačiju formulaciju slučaja koju ispitanici čitaju. Na primjer, mogli bi se uključiti podaci o žrtvama i/ili počiniteljima ili primijeniti realne izjave žrtava (Hearn & Hall 2018; Koepke et al. 2014). Četvrto, naš rad se bavio isključivo percepcijama žrtve, te nije uzimao u obzir potencijalne ishode tih percepcija. Na primjer, većina istraživanja u području percepcije žrtve nekog oblika rodno zasnovanog nasilja razmatra aspekt okrivljavanja žrtava ili pripisivanja odgovornosti žrtvi (Abrams et al. 2003; Branch et al. 2017; Gavin & Scott 2019; Koepke et al. 2014; Mckinlay & Lavis 2020; Simuenović Patić 2021; Starr & Lavis 2018). Stoga, još jedna od preporuka je potencijalno istraživanje toga da li razlike u percepciji toplote i kompetentnosti žrtve dovode do razlika u atribuisanju krivice žrtve i počinitelja. Konačno, poređenje podataka o žrtvama osvetničke pornografije sa podacima o žrtvama seksualnog nasilja, može voditi razmatranju na koji način se osvetnička pornografija smatra seksualnim nasiljem, s obzirom na to da se radi o seksualno eksplicitnom sadržaju kojim se nastoji poniziti drugu osobu (McGlynn et al. 2017). Stoga bi buduća istraživanja mogla razmatrati stavove prema konceptu osvetničke pornografije.

Zaključak

Naš rad ukazuje da percepcije žrtava osvetničke pornografije nisu pozitivne, naročito u kontekstu muškaraca žrtvi. Nadalje, čini se da su osobe sa hostilnim seksističkim stavovima sklonije negativno percipirati žrtve. Dakle, naše istraživanje predstavlja prvi iskorak u pokušaju razumijevanja načina na koji ljudi formiraju percepcije o žrtvama osvetničke pornografije i potencijalnim posljedicama takvih percepcija.

Literatura

- Abrams, Dominic, G. Tendayi Viki, Barbara Masser, and Gerd Bohner. 2003. "Perceptions of Stranger and Acquaintance Rape: The Role of Benevolent and Hostile Sexism in Victim Blame and Rape Proclivity." *Journal of Personality and Social Psychology* 84 (1): 111–25. doi: 10.1037/0022-3514.84.1.111.
- Aktan, Timucin. 2013. "A Contextual Approach to Stereotype Content Model: Stereotype Contents in Context." *Procedia – Social and Behavioral Sciences* 82: 440–44. doi: 10.1016/j.sbspro.2013.06.290.
- Austin, Darren E. J., and Mervyn Jackson. 2019. „Benevolent and hostile sexism differentially predicted by facets of right-wing authoritarianism and social dominance orientation.“ *Personality and Individual Differences* 139: 34–38. doi: 10.1016/j.paid.2018.11.002.
- Bareket, Orly, and Susan T. Fiske. 2023. "A Systematic Review of the Ambivalent Sexism Literature: Hostile Sexism Protects Men's Power; Benevolent Sexism Guards Traditional Gender Roles." *Psychological Bulletin* 149 (11–12): 637–98. doi: 10.1037/bul0000400.
- Baron, Reuben M., and David A. Kenny. 1986. "The Moderator-Mediator Variable Distinction in Social Psychological Research: Conceptual, Strategic, and Statistical Considerations." *Journal of Personality and Social Psychology* 51 (6): 1173–82. doi: 10.1037/0022-3514.51.6.1173.
- Bates, Samantha. 2016. "Revenge Porn and Mental Health: A Qualitative Analysis of the Mental Health Effects of Revenge Porn on Female Survivors." *Feminist Criminology* 12 (1): 1–21. doi: 10.1177/1557085116654565.
- Beugelsdijk, Sjoerd, and Chris Welzel. 2018. „Dimensions and dynamics of national culture: Synthesizing Hofstede with Inglehart.“ *Journal of Cross-Cultural Psychology* 49 (10): 1469–505. doi: 10.1177/0022022118798505.
- Brambilla, Marco, Patrice Rusconi, Simona Sacchi, and Paolo Cherubini. 2011. „Looking for honesty: The primary role of morality (vs. sociability and competence) in information gathering.“ *European Journal of Social Psychology* 41: 135–43. doi: 10.1002/ejsp.744.
- Branch, Kathryn, Carly M. Hilinski-Rosick, Emily Johnson, and Gabriela Solano. 2017. "Revenge Porn Victimization Of College Students In The United States: An Exploratory Analysis." *International Journal of Cyber Criminology* 11: 128–42. doi: 10.5281/ZENODO.495777.
- Capezza, Nicole M., and Ximena B. Arriaga. 2008. „Why do People Blame Victims of Abuse? The Role of Stereotypes of Women on Perceptions of Blame.“ *Sex Roles* 59: 839–50. doi: 10.1007/s11199-008-9488-1.

- Casad, Bettina J., and J. Katherine Lee. 2014. „Benevolent Sexism and Perceptions of Gender Conforming and Non-conforming Women Abuse Victims.“ *Psi Chi Journal of Psychological Research* 19 (3): 136–43.
- Cecil, Amanda L. 2014. „Taking back the internet: Imposing civil liability on interactive computer services in an attempt to provide an adequate remedy to victims of nonconsensual pornography.“ *Washington and Lee Law Review* 71: 2513–56.
- Citron, Danielle K., and Mary Anne Franks. 2014. „Criminalizing Revenge Porn.“ u *49 Wake Forest Law Review* 345.
- Cuddy, Amy J.C., Susan T. Fiske, and Peter Glick. 2008. „Warmth and Competence as Universal Dimensions of Social Perception: The Stereotype Content Model and the BIAS Map.“ *Advances in Experimental Social Psychology* 40: 61–149. doi: 10.1016/S0065-2601(07)00002-0.
- Cuddy, Amy J. C., Susan T. Fiske, Virginia S. Y. Kwan, Peter Glick, Stephanie Demoulin, Jacques-Philippe Leyens, Michael Harris Bond, Jean-Claude Croizet, Naomi Ellemers, Ed Sleebos, Tin Tin Htun, Hyun-Jeong Kim, Greg Maio, Judi Perry, Kristina Petkova, Valery Todorov, Rosa Rodriguez-Bailon, Elena Morales, Miguel Moya, Marisol Palacios, Vanessa Smith, Rolando Perez, Jorge Vala, and Rene Ziegler. 2009. „Stereotype content model across cultures: Towards universal similarities and some differences.“ *The British Journal of Social Psychology* 48: 1–33. doi: 10.1348/014466608X314935.
- Cvetinčanin Knežević, Hristina. 2020. „Karakteristike neoliberalnog patrijarhata u savremenoj Republici Srbiji sa posebnim osvrtom na muško nasilje prema ženama u digitalnom okruženju.“ *Antropologija* 20: 111–131.
- Cvetinčanin Knežević, Hristina. 2021. „'Nećija kćerka': Strašan nekažnjen danak osvetničke pornografije na Balkanu.“ <https://detektor.ba/2021/10/18/necija-kcerka-strasan-nekaznjen-danak-osvetnicke-pornografije-na-balkanu/> (pristupljeno 7. 8. 2024).
- Davies, Michelle, and Paul Rogers. 2006. „Perceptions of male victims in depicted sexual assaults: A review of the literature.“ *Aggression and Violent Behavior* 11: 367–77. doi: 10.1016/j.avb.2006.01.002.
- De Judicibus, Margaret, and Marita P. McCabe. 2001. „Blaming the Target of Sexual Harassment: Impact of Gender Role, Sexist Attitudes, and Work Role.“ *Sex Roles* 44 (7/8): 401–17. doi: 10.1023/A:1011926027920.
- Dimovski, Darko. 2023. „Osvetnička pornografija: kriminološki i krivičnopravni aspekt.“ *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu* 62 (98): 155–74. doi: 10.5937/zrpfnl-42856.
- Dinić, Bojana. 2022. *Digitalno nasilje*. Novi Sad: Filozofski fakultet u Novom Sadu.
- Duran, Mercedes, Miguel Moya, Jesus L. Megias, and G. Tendayi Viki. 2010. „Social Perception of Rape Victims in Dating and Married Relationships: The Role of Perpetrator's Benevolent Sexism.“ *Sex Roles* 62: 505–19. doi: 10.1007/s11199-009-9676-7.
- Eaton, Asia A., Holly Jacobs, and Yanet Ruvalcaba. 2017. „Nationwide online study of nonconsensual porn victimization and perpetration: A summary report.“ *Cyber Civil Rights Initiative* 7 (2): 1–28.
- Farvid, Pantea, Virginia Braun, and Casey Rowney. 2016. „'No girl wants to be called a slut!': women, heterosexual casual sex and the sexual double standard.“ *Journal of Gender Studies* 26 (5): 544–60. doi: 10.1080/09589236.2016.1150818.

- Faul, Franz, Edgar Erdfelder, Albert-Georg Lang, and Axel Buchner. 2007. "G*Power 3: A Flexible Statistical Power Analysis Program for the Social, Behavioral, and Biomedical Sciences." *Behavior Research Methods* 39 (2): 175–91. doi: 10.3758/bf03193146.
- Feather, Norman T. 1999. "Judgments of Deservingness: Studies in the Psychology of Justice and Achievement." *Personality and Social Psychology Review* 3 (2): 86–107. doi: 10.1207/s15327957pspr0302_1.
- Festl, Ruth, Felix Reer, and Thorsten Quandt. 2019. "Online Sexual Engagement and Psychosocial Well-Being: The Mediating Role of Sexual Victimization Experiences." *Computers in Human Behavior* 98: 102–10. doi: 10.1016/j.chb.2019.04.010.
- Fiske, Susan T., Amy J.C. Cuddy, and Peter Glick. 2007. "Universal dimensions of social cognition: warmth and competence." *Trends in Cognitive Sciences* 11 (2): 77–83. doi: 10.1016/j.tics.2006.11.005.
- Fiske, Susan T., Amy J. C. Cuddy, Peter Glick, and Jun Xu. 2002. "A model of (often mixed) stereotype content: Competence and warmth respectively follow from perceived status and competition." *Journal of Personality and Social Psychology* 82: 878–902. doi: 10.1037/0022-3514.82.6.878.
- Fiske, Susan T. 2015. "Intergroup Biases: A Focus on Stereotype Content." *Current Opinion in Behavioral Sciences* 3: 45–50. doi: 10.1016/j.cobeha.2015.01.010.
- Franklin, Zak. 2014. "Justice for Revenge Porn Victims: Legal Theories to Overcome Claims of Civil Immunity by Operators of Revenge Porn Websites." *California Law Review* 102: 1303–35.
- Franks, Mary Anne. 2015. "Drafting An Effective 'Revenge Porn' Law: A Guide for Legislators." doi: 10.2139/ssrn.2468823.
- Gallucci, M. (2020). GAMLj suite for jamovi. Preuzeto sa <https://github.com/gamlj/gamlj> (pristupljeno 4. jul 2024.).
- Gassó, Aina M., Katrin Mueller-Johnson, and Irene Montiel. 2020. "Sexting, Online Sexual Victimization, and Psychopathology Correlates by Sex: Depression, Anxiety, and Global Psychopathology." *International Journal of Environmental Research and Public Health* 17 (3): 1018. doi: 10.3390/ijerph17031018.
- Gavin, Jeff, and Adrian J. Scott. 2016. "The Influence of the Sex of and Prior Relationship Between the Perpetrator and Victim on Perceptions of Stalking: A Qualitative Analysis." *Psychiatry, Psychology and Law* 23 (5): 716–32. doi: 10.1080/13218719.2016.1142933.
- Gavin, Jeff, and Adrian J. Scott. 2019. "Attributions of Victim Responsibility in Revenge Pornography." *Journal of Aggression, Conflict and Peace Research* 11 (4): 263–72. doi: 10.1108/JACPR-03-2019-0408.
- Glick, Peter, and Susan T. Fiske. 1996. "The Ambivalent Sexism Inventory: Differentiating Hostile and Benevolent Sexism." *Journal of Personality and Social Psychology* 70: 491–512.
- Glick, Peter, and Susan T. Fiske. 1997. "Hostile and Benevolent Sexism: Measuring Ambivalent Sexist Attitudes Toward Women." *Psychology of Women Quarterly* 21 (1): 119–35. doi: 10.1111/j.1471-6402.1997.tb00104.x.
- Glick, Peter, and Susan T. Fiske. 1999. "The Ambivalence Toward Men Inventory: Differentiating Hostile and Benevolent Beliefs About Men." *Psychology of Women Quarterly* 23: 519–36. doi: 10.1111/j.1471-6402.1999.tb00379.x.

- Harvey, Laura, and Jessica Ringrose. 2015. "Sexting, Ratings and (Mis)Recognition: Teen Boys Performing Classed and Racialized Masculinities in Digitally Networked Publics." Str. 352–67 u *Children, Sexuality and Sexualization*, ur. E. Renold, J. Ringrose, and R. D. Egan. London: Palgrave Macmillan UK.
- Hearn, Jeff, and Matthew Hall. 2018. "‘This Is My Cheating Ex’: Gender and Sexuality in Revenge Porn." *Sexualities* 22 (5–6): 1–23. doi: 10.1177/1363460718779965.
- Kelly, Liz. 1988. *Surviving Sexual Violence*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Kitchen, Adrienne N. 2015. "The Need to Criminalize Revenge Porn: How a Law Protecting Victims Can Avoid Running Afoul of the First Amendment." *Chicago-Kent Law Review* 90: 247–99.
- Klarin, Mira, Ana Proroković, Slavica Šimić Šašić, and Violeta Arnaudova. 2012. „Some characteristics of social interactions among adolescents in Croatia, Bosnia and Herzegovina, and Macedonia." *Psychology Research Behavior Management* 5: 163–72. doi: 10.2147%2FPRBM.S36389.
- Koepke, Sabrina, Friederike Eyssel, and Gerd Bohner. 2014. "‘She Deserved It’: Effects of Sexism Norms, Type of Violence, and Victim’s Pre-Assault Behavior on Blame Attributions Toward Female Victims and Approval of the Aggressor’s Behavior." *Violence Against Women* 20 (4): 446–64. doi: 10.1177/1077801214528581.
- Leach, Colin Wayne, Naomi Ellemers, and Manuela Barreto. 2007. „Group Virtue: The Importance of Morality (vs. Competence and Sociability) in the Positive Evaluation of In-Groups." *Journal of Personality and Social Psychology* 93 (2): 234–49. doi: 10.1037/0022-3514.93.2.234.
- Masser, Barbara, and Dominic Abrams. 1999. „Contemporary Sexism: The Relationships Among Hostility, Benevolence, and Neosexism." *Psychology of Women Quarterly* 23: 503–17. doi: 10.1111/j.1471-6402.1999.tb00378.x.
- Masser, Barbara, Kate Lee, and Blake M. McKimmie. 2010. „Bad Woman, Bad Victim? Disentangling the Effects of Victim Stereotypicality, Gender Stereotypicality and Benevolent Sexism on Acquaintance Rape Victim Blame." *Sex Roles* 62: 494–504. doi: 10.1007/s11199-009-9648-y.
- McGlynn, Clare, and Erika Rackley. 2017. „Image-Based Sexual Abuse." *Oxford Journal of Legal Studies* 37 (3): 534–61. doi: 10.1093/ojls/gqw033.
- McGlynn, Clare, Erika Rackley, and Ruth Houghton. 2017. „Beyond ‘Revenge Porn’: The Continuum of Image-Based Sexual Abuse." *Feminist Legal Studies* 25: 25–46. doi: 10.1007/s10691-017-9343-2.
- McKinlay, Tahlee, and Tiffany Lavis. 2020. "Why Did She Send It in the First Place? Victim Blame in the Context of ‘Revenge Porn’." *Psychiatry, Psychology and Law* 27 (3): 1–11. doi: 10.1080/13218719.2020.1734977.
- Mihic, Vladimir. 2010. „Izraženost i korelati rodni predrasuda kod stanovnika Vojvodine." *Primenjena psihologija* 3 (4): 307–21. doi: 10.19090/pp.2010.4.307-321.
- Munar, Ana Maria. 2010. "Digital Exhibitionism: The Age of Exposure." *Culture Unbound* 2 (3): 401–22.
- Patella-Rey, PJ. 2018. "Beyond Privacy: Bodily Integrity as an Alternative Framework for Understanding Non-Consensual Pornography." *Information, Communication & Society* 21: 786–91. doi: 10.1080/1369118X.2018.1428653.

- Perrott, Stephen B., and Nancy Webber. 1996. „Attitudes Toward Male and Female Victims of Sexual Assault: Implications for Services to the Male Victim.“ *Journal of Psychology & Human Sexuality* 8 (4): 19–38. doi: 10.1300/J056v08n04_02.
- Petrić, Natalija. 2019. „Rodno zasnovano nasilje“. Str. 219–230 u *Rodna ravnopravnost: Teorija, pravo, politike. Uvod u rodne studije za studentice i studente društvenih nauka u BiH*, priredili S. Gavrić i A. Ždralović. Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar i Univerzitet u Sarajevu – Pravni fakultet.
- Pina, Afroditi, James Holland, and Mark James. 2017. „The Malevolent Side of Revenge Porn Proclivity: Dark Personality Traits and Sexist Ideology.“ *International Journal of Technoethics* 8 (1): 30–43.
- Rom, Sarah C., Alexa Weiss, and Paul Conway. 2017. „Judging Those Who Judge: Perceivers Infer the Roles of Affect and Cognition Underpinning Others Moral Dilemma Responses.“ *Journal of Experimental Social Psychology* 69: 44–58. doi: 10.1016/j.jesp.2016.09.007.
- Rom, Sarah C., and Paul Conway. 2018. „The Strategic Moral Self: Self-Presentation Shapes Moral Dilemma Judgments.“ *Journal of Experimental Social Psychology* 74: 24–37. doi: 10.1016/j.jesp.2017.08.003.
- Russell, Ann Marie, and Susan T. Fiske. 2009. „It’s all relative: Competition and status drive interpersonal perception.“ *European Journal of Social Psychology* 38: 1193–1201. doi: 10.1002/ejsp.539.
- Sakallı-Uğurlu, Nuray, Zeynep Sila Yalçın, and Peter Glick. 2007. „Ambivalent Sexism, belief in a Just World and Empathy as Predictors of Turkish Students Attitudes Toward Rape Victims.“ *Sex Roles* 57: 889–95. doi: 10.1007/s11199-007-9313-2.
- Simeunović Patić, Biljana. 2021. „Okrivljavanje žrtava seksualnog nasilja u kontekstu internalizovanog seksizma i ženske unutarrodne hostilnosti.“ *Sociologija* 63 (4): 688–707. doi: 10.2298/SOC2104688S.
- Sleath, Emma, and Ray Bull. 2010. „Male Rape Victim and Perpetrator Blaming.“ *Journal of Interpersonal Violence* 25 (6): 969–88. doi: 10.1177/0886260509340534.
- Starr, Tegan S., and Tiffany Lavis. 2018. „Perceptions of Revenge Pornography and Victim Blame.“ *International Journal of Cyber Criminology* 12: 427–38. doi: 10.5281/ZENODO.3366179.
- Šenk, Maja. 2023. *Rodno zasnovano nasilje – mijenjanje pravila i praksi – Pregled stanja u BiH, Srbiji, Hrvatskoj i Crnoj Gori*. Sarajevo: Fondacija CURE.
- Waldman, Ari Ezra. 2007. „A Breach of Trust: Fighting Nonconsensual Pornography.“ *Iowa Law Review* 102: 709–33.
- Yamawaki, Niwako. 2007. „Rape Perception and the Function of Ambivalent Sexism and Gender-Role Traditionality.“ *Journal of Interpersonal Violence* 22 (4): 406–23. doi: 10.1177/0886260506297210.
- Yamawaki, Niwako, Ryan Darby, and Adriane Queiroz. 2007. „The Moderating Role of Ambivalent Sexism: The Influence of Power Status on Perception of Rape Victim and Rapist.“ *The Journal of Social Psychology* 147 (1): 41–56. doi: 10.3200/SOCP.147.1.41-56.

Ajla Krdžalić and Andrej Simić

REVENGE PORN VICTIMS: DO WE PERCEIVE MALE AND FEMALE VICTIMS DIFFERENTLY?

Summary

Revenge porn, a form of gender-based violence, is a growing issue brought by digital media. Many victims experience their ex-partners sharing sexually explicit content without their consent. Consequently, they suffer numerous unfavorable consequences, including psychological distress and social isolation. Here we aimed to investigate how victims of revenge porn are perceived when considering their gender. We also sought to understand whether sexist attitudes moderate victim impression formation. We measured hostile and benevolent sexism of 169 participants ($M_{age} = 27.45$, $SD_{age} = 10.26$). Then, we randomly assigned them to a male and female victim condition where they read an online article about a revenge porn victim. Then, they rated the victim on their warmth and competence. Participants in the female victim condition rated the victim as warmer and more competent than their counterparts in the male victim condition. In addition, hostile, but not benevolent, sexism predicted victim warmth perception regardless of their gender. However, both types of sexist attitudes did not moderate condition differences in warmth and competence perceptions. Our results show that male revenge porn victims might instill even more negative perceptions than females and that previous (hostile) sexist attitudes might help understand how people perceive revenge porn victims.

Keywords: revenge porn, gender-based violence, sexism, social perceptions, warmth, competence